

Jesu li zadovoljniji roditelji koji češće surađuju s odgajateljima?

Are Parents Who Often Cooperate with Educators More Satisfied?

Sanja Skočić Mihić

*Učiteljski fakultet u Rijeci,
sanjasm@ufri.hr*

Suzana Srića

*Dječji vrtić Rijeka,
suzana.srica@gmail.com*

Sažetak

Suradnja s roditeljima važna je komponenta suvremenog institucionalnog odgoja i obrazovanja i odnosi se na partnersko uključivanje roditelja u različite oblike suradnje. Obzirom da je nedovoljno istraženo zadovoljavaju li postojeći institucionalni oblici suradnje potrebe roditelja cilj je rada bio utvrditi učestalost i zadovoljstvo roditelja različitim oblicima suradnje i njihovu povezanost, te povezanost s sociodemografskim značajkama roditelja.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 216 roditelja djeca uključene u predškolske ustanove na području četiri županije. Korištena je Skala učestalosti i zadovoljstva roditelja suradnjom sa odgajateljima koja opisuje različite oblike suradnje, roditeljski sastanci, individualni razgovori, radionice, radne akcije, izleti, svečanosti i volontiranje u skupini, dobrih metrijskih karakteristika.

Roditelji su izuzetno zadovoljni suradnjom s odgajateljima. Najučestalije sudjeluju na roditeljskim sastancima, u prosjeku dva i pol puta godišnje, a najmanje volontirajući u odgojno-obrazovnim skupinama. Zadovoljniji su svim oblicima suradnje na kojima učestalije sudjeluju. U svim oblicima suradnje učestalije sudjeluju roditelji sa srednjom ili nižom stručnom spremom, u odnosu na roditelje s završenim fakultetom.

Zaključno, što roditelj više sudjeluju u različitim oblicima suradnje s odgajateljima zadovoljniji je. Evidentna je razina kvalitete u realizaciji postojećih oblika suradnje, kao i mogućnost češćeg uključivanja roditelja u individualni razgovore i volontiranje u odgojno-obrazovnoj skupini.

Ključne riječi: roditelji, sudjelovanje, oblici suradnje, zadovoljstvo suradnjom, inkluzija

Abstract

Cooperation with parents is an important component of modern institutional education and refers to a partnership involving parents in various forms of cooperation. According to lack of research on topic whether the existing institutional forms of cooperation satisfied parents, the aim of the study was to evaluate the frequency and parents' satisfaction with various forms of cooperation and their correlation, as well correlation with socio-demographic data of parents.

The study was conducted on a sample of 216 preschool' parents in four counties. *The Parental participation and satisfaction with the cooperation Scale* was used to describe different forms of

cooperation, as PT meetings, individual consultation, workshops, voluntary work activities, excursion, festivity and volunteering in the group activities, with good metric properties.

Parents are extremely pleased with the cooperation with educators. The most common form of participation are parent-teacher meetings with an average of two and a half times during a year, and at least in parents' volunteering in groups activities. They are more satisfied with all forms of cooperation if they frequently participate. Parents with lower level of secondary education are more frequently involved in all form of cooperation, compared to parents with a university degree and higher.

In conclusion, as parents get more involved in various forms of cooperation with preschool teachers they are more satisfied with it. There is an evident level of quality in the implementation of the existing forms of cooperation, as well as the possibility of more frequent involvement of parents in individual consultation and volunteering in educational group.

Keywords: parents, participation, forms of cooperation, satisfaction with cooperation, inclusion

1. Uvod

U novoj paradigmi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ističe se značaj partnerstva ustanove i roditelja/obitelji (Janković, 2004, Mlinarević i Tomas, 2010, Vlah i Tatalović Vorkapić, 2011). „Roditelje tj. skrbnike djeteta treba prihvaćati i poštovati kao ravnopravne članove vrtića – partnere, koji ustanovu obogaćuju svojim individualnim posebnostima te svojom vlastitom kulturom i time pridonose kvaliteti ustanove u cjelini“ (*Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, 2014). Dječji vrtić treba “dopunjavati obiteljski odgoj i svojom otvorenošću uspostaviti djelatnu suradnju s roditeljima i neposrednim dječjim okruženjem (Zakon o predškolskom odgoju, 2013, čl.16, st.1). Kvalitetna suradnja roditelja i ustanova za odgoj i obrazovanje od djetetova rođenja pa sve do adolescencije utječe na djetetov uspjeh u životu (Harvard Family Research Project, 2006).

Brooks (2004) navodi pet razina uključenosti obitelji u odgojno-obrazovnim ustanovama: (1) podržavanje uključenosti roditelja kao temeljnu razinu djelovanja ustanove kroz kreiranja zajedničke vizije i ciljeva za narednu pedagošku godinu; (2) trajno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika s ciljem unapređenja dvosmjerne komunikacije kao i iznalaženje novih pristupa za što uspješniju suradnju; (3) uključivanje roditelja kroz različite razine sudjelovanja; (4) formiranje Akcijskog tima unutar Vijeća roditelja koji će isplanirati što kvalitetnije oblike međusobne suradnje i (5) provođenje istraživanja u svakoj pedagoškoj godini radi (samo)vrednovanja ustanove i unapređenja svoga djelovanja.

Maleš (1996) pod suradnjom podrazumijeva informiranje, savjetovanje, učenje, dogovaranje i druženje učitelja i roditelja kako bi podijelili odgovornost za razvoj djeteta u obitelji, kao i u školi. Kvalitetna suradnja je isključivo otvorena, iskrena interakcija, uvažavanje, ravnopravnost, razumijevanje i podrška (Poljak, 2014). Suvremene ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje treba karakterizirati otvorenost koja se ostvaruje razvojem novih oblika suradnje s roditeljima i njihovim aktivnim sudjelovanjem u planiranju, realizaciji i evaluaciji odgojno-obrazovnog procesa (Muraja, 2012, Ljubetić, 2011:79). Suradnja s roditeljima uključuje roditeljske sastanke, individualne razgovore, zajednička druženja, izlete, svečanosti/priredbe, posjete, radne akcije, volontiranje (Srića, 2014, Jelić, Smiljanić i Kuljašević, 2013).

Najučestaliji oblici suradnje roditelja s vrtićem su roditeljski sastanci i svečanosti prisutni u odgojno-obrazovnoj praksi od njenog začetka (Srića, 2014). Od sredine 90-tih godina 20. stoljeća razvijaju se radionice i izleti kao oblici suradnje s većom grupom roditelja, a u

posljednjem desetljeću učestaliji su i individualni razgovori, radne akcije, dok se volontiranje rijetko realizira (Srića, 2014).

Roditeljski sastanci su formalni tematski organizirani susreti roditelja djece jedne ili više odgojno-obrazovnih skupina predviđeni godišnjim planom i programom rada. Prisutna je tendencija da roditelji aktivnije sudjeluju na ovim sastancima kroz mogućnost samostalnog odabira tema, razmjenom iskustava i sl. Roditeljski sastanci mogu biti: (1) predavački na kojima se informira o npr. predškolskom odgoju, ustanovi, programu, (2) ogledni koji demonstriraju metode i sadržaje rada, te (3) komunikacijski koji su razmjena iskustava, misli i stavova s drugim roditeljima o temama važnim za njihovo dijete i roditeljstvo (Jeić, Smiljanić i Kuljašević, 2013). Isti autori navode da roditeljske sastanke najčešće pripremaju odgajatelji uz pomoć nekog od članova stručnog tima, ovisno o temi sastanka, neke vode članovi stručnog tima zajedno s odgajateljima kao što su sastanci prije odlaska djece na zimovanje ili ljetovanje u organizaciji vrtića i sl., a neke vode samo članovi stručnog tima kao što su sastanak za roditelje novoupisane djece, sastanak za roditelje djece školskih obveznika, te tematske sastanke primjerice na temu Darivanje djece i Rana pismenost.

Svečanost/priredba je oblik roditeljskog sudjelovanja u kojem odgajatelji pripremaju program i djecu za izvođenje prigodnih recitala, pjesmica, dramskih aktivnosti i slično (Srića, 2014). Jeić, Smiljanić i Kuljašević (2013) navode kako priredbe mogu biti uspješniji načini uključivanja roditelja, i opisuju kako je roditeljsko sudjelovanje u prilagodbi teksta, izradi scenografije i kostima i glumi u predstavi, pridonijelo posebnom predblagdanskim ozračju i pozitivno utjecao na djetetov emocionalni razvoj.

Radionice su tematski pripremljene grupne aktivnosti roditelja koje se realiziraju isključivo u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Na tematskim *radionicama* se „osim zajedničkog rada djece i roditelja, roditelji se imaju priliku bolje međusobno upoznati, razmjenjivati iskustva i razvijati osjećaj pripadnosti grupi, a uz to stječu uvid u razvojni status svog djeteta“ (Jeić, Smiljanić i Kuljašević, 2013:13). Iste autorice navode kako su radionice Rastimo zajedno PLUS imale pozitivan utjecaj na: (1) roditelje djece s teškoćama u razvoju kroz razmjenu vlastitih iskustava roditeljstva, priliku za osobni rast i razvoj komunikacijskih vještina i osvješćivanje na kojim područjima odnosa s djetetom trebaju raditi; (2) voditeljice programa koje su dobile sasvim drukčiju perspektivu obiteljskog života roditelja djece s teškoćama, uvide u nebrojene izazove s kojima se svakodnevno susreću i njihovo ulaganje snage i upornosti za odlazak u kupovinu, na dječje igralište, organiziranje čuvanja djeteta i slično.

Izleti su grupne aktivnosti na kojima često sudjeluje većina roditelja djece iz odgojno-obrazovne skupine i ima za cilj međusobno upoznavanje roditelja, djece i odgajatelja i druženje u neformalnom okruženju. Oni su prilika da se roditelji i odgajatelji međusobno povežu i izvan svakodnevnog okruženja odgojno-obrazovne ustanove (Jeić, Smiljanić i Kuljašević, 2013:13).

Na *radne akcije* roditelji se pozivaju uglavnom u većim skupinama kako bi svojim volonterskim uključivanjem doprinijeli poboljšanju kvalitete rada u odgojno-obrazovnoj skupini uglavnom uređenjem materijalnog okruženja (Srića, 2014).

Volontiranje ima sličan karakter kao radne akcije a nerijetko se realizira kroz individualno uključivanje roditelja u segmentu njegove ekspertize ili potencijala koje je spreman pružiti zajednici. Osobit motiv je indirektna korist koju imaju djeca u skupini ili ustanovi. Općenito, volontiranje se u Hrvatskoj znatnije afirmira s demokratskim promjenama (Skočić Mihić, Lončarić i Rudelić, 2011). Radi dobrobiti koja bi volonterski angažman roditelja imao u zajednici važno je razvijati ga kao oblik suradnje u odgojno-obrazovnoj praksi. Roditelji u

obliku volonterskih djelatnosti mogu pridonijeti ustanovi kroz svoje vještine i interese (Gatens, 2013), te bi trebalo stvoriti mrežu volontera i tražiti pomoć i podršku ostalih članova društvene zajednice koji bi svojim kompetencijama mogli pridonijeti kvaliteti rada. Prije dvadesetak godina Petrović-Sočo utvrdila da su roditelji neodlučni u stavu o tome trebaju li se uključiti u volontiranja u odgojno-obrazovnoj skupini, vjerojatno radi “nedovoljne socijalne otvorenosti predškolskih ustanova za dulje boravljenje i intenzivnije individualno sudjelovanje roditelja u grupi” (1995:619).

Individualni razgovori su oblik individualne suradnje roditelja s odgajateljima, odnosno u roditeljskom paru ili u iznimnim slučajevima s drugim odraslim članovima šire obitelji koji imaju aktivnu ulogu u odgoju djeteta. U iznimnim situacijama na individualnim konzultacijama uz odgajatelja je i stručni suradnik/ci. Za individualne razgovore potreban je miran prostor i vrijeme (Jeić, Smiljanić i Kuljašević, 2013). Tijekom individualnih razgovora roditelje se upoznaje s rezultatima praćenja i rada s djetetom u grupi i individualnom radu, razvojnim postignućima i radovima djeteta, te se planira rad u narednom razdoblju. Jeić, Smiljanić i Kuljašević (2013) navode da individualni razgovori odgajatelja i roditelja mogu biti ugodni razgovori o djetetovu napredovanju u razvoju, u usvajanju novih vještina i ponašanju u skupini i s drugom djecom jer su roditeljima važna odgajateljeva zapažanja o njihovom djetetu u vrtićkom okruženju. A ne razgovori inicirani samo u kriznim situacijama kad odgajatelji primijete ponašanja koja ih zabrinjavaju..

Upravo se tijekom individualnih razgovora s roditeljima, odgajatelji nađu u situaciji da ih roditelji pitaju za mišljenje i savjet u svezi odgoja i obrazovanja njihove djece. U Hrvatskoj je propisana obveza odgajatelja „*suradnja i savjetodavni rad s roditeljima i ostalima*“ u okviru ostalih poslova izvan neposrednog rada u odgojno-obrazovnoj skupini (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008., čl. 29, st. 2). Širi je opseg profesionalnih zadaća odgajatelja i načina suradnje s roditeljima i ostalim stručnjacima (Šagud, 2011). Savjetovanje se ostvaruje kroz partnersku razinu uključenosti roditelja s predškolskim ustanovama i zasniva se na međusobnoj razmjeni informacija i ideja, problema, želja, misli između članova obitelji i odgajatelja.

Upravo radi uključenosti cijele obitelji, Luciano i Guerra (2013) ističu je zadaća vrtića zadovoljiti kako dječje tako i potrebe roditelja. Razina i kvaliteta suradnje ustanova s obitelji ovisi o razmjeni i dijeljenju, snažnom uzajamnom djelovanju, te razvoju dobrih odnosa koje obilježava neposrednost, suradnja i zajedničko kreiranje u kojima uloge nisu rigidno određene „već se o njima raspravlja, pregovara i osmišljava ih se u skladu s kontekstom“ (Luciano i Guerra, 2013:2). Cilj je prijeći s djelovanja ‘za’ na djelovanje ‘sa’ obiteljima, pri čemu načelo „slijediti“ prerasta u „sudjelovati“, a „educirati“ prema „koeducirati“. Odgajatelj nije iza zatvorenih vrata, već je otvoren za suradnju, dostupan, svjestan da ne može znati i činiti sve ali zna kome se obratiti za pomoć, pa treba zamijeniti izraz „suradnja s roditeljima“ s „komunikacija zasnovana na partnerstvu“ (Wiechert, 2014). Odgajatelji trebaju odnos s roditeljima temeljiti na međusobnom poštivanju i uvažavanju osobnosti, roditeljskim mogućnostima učenja i napretka u namjeri da postanu kompetentne osobe i roditelji (Swick, 1991).

Međutim, odgajatelji se percipiraju tek osrednje kompetentnima za savjetovanje roditelja, a kompetentnijima se procjenjuju odgajatelji s više godina radnog staža, što znači da ih stječu iskustvom, odnosno osobnim i profesionalnim razvojem, jer nisu zastupljene u njihovom inicijalnom obrazovanju (Skočić Mihić, Blanuša Trošelj i Katić, 2015). Slično, su Ljubetić i Zadro (2009) utvrdili nedostatnu kompetenciju učitelja za pedagoški rad s roditeljima te ukazali na manjkavosti sustava njihova osposobljavanja tijekom studija u tom području učiteljskoga pedagoškog djelovanja. Također, budući pedagozi završavaju inicijalno

obrazovanje a ne stječu bitne kompetencije potrebne za razvijanje partnerskih odnosa roditelja i profesionalaca (Maleš, Stričević i Ljubetić, 2010).

Jeić, Smiljanić i Kuljašević (2013) navode da odgajatelji gotovo nikada na individualnim razgovorima ne razgovaraju i ne rade na kompetencijama važnim za roditeljstvo i uspostavljanje i održavanje kvalitetnog odnosa s djetetom, a sami roditelji često navode da im je to upravo potrebno. Nadalje, Kolak (2006) je utvrdio da su stajališta roditelja o suradnji sa školom pretežno pozitivna, kao i nizak angažman roditelja u suradničkim aktivnostima sa školom. Kako bi se istražila perspektiva roditelja, prvenstveno njihova uključenost u različite oblike suradnje s odgajateljima, te zadovoljstvo istom, pošlo se od hipoteze da roditelji percipiraju suradnju kao jedinstven koncept, te da postoji povezanost između njihove uključenosti i zadovoljstva. Stoga su ciljevi ovog rada: (1) ispitati latentni prostor oblika suradnje roditelja s odgajateljima, (2) utvrditi povezanost između njihove uključenosti u suradnju i zadovoljstva, i (3) utvrditi postoji li povezanost njihovog zadovoljstva sa sociodemografskim obilježjima roditelja (dob, spol, stručna sprema i županija u kojoj žive i godine boravka djeteta u skupini).

2. Metoda

2.1 Uzorak

U istraživanju je sudjelovalo 216 roditelja predškolske djece koja pohađaju ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u četiri županije. Gotovo ukupni uzorak (83%) je ženskog spola i proječne dobi od 35 godina (Min=22, Max=52). Statistički značajan postotak ispitanika (48%) živi u Istarskoj županiji, 35% njih u Primorsko-goranskoj, a 17% u ostalim županijama: Grad Zagreb, Zadarska i Ličko-senjska. Razina obrazovanja distribuirana je u uzorku na slijedeći način: (48%) ima završenu srednju školu, 32% fakultet, višu razinu obrazovanja posjeduje 11%, magisterij 4%, doktorat 1% dok samo 0,5% ispitanika ima završenu osnovnu školu. Većina roditelja (90%) živi u bračnoj zajednici, 7% su samohrani roditelji, dok samo 3% roditelja živi u izvanbračnoj zajednici. Statistički značajan postotak ispitanika (48%) ima iskustvo boravka djeteta u drugoj ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje ili drugoj odgojno-obrazovnoj skupini, a 52% ispitanika nema to iskustvo. Trećina roditelja (38%) ima jednogodišnje iskustvo boravka djeteta u odgojno-obrazovnoj skupini s trenutnim odgajateljim, 25% dvogodišnje, 22% trogodišnje, 11% četverogodišnje i 3% djece petogodišnje.

2.2 Mjerni instrument

Skala učestalosti i zadovoljstva suradnjom sa odgajateljima sadrži dimenziju učestalosti i zadovoljstva koje opisuju sedam različitih oblika suradnje sa roditeljima: roditeljski sastanci, individualni razgovori, radionice, radne akcije, izleti, svečanosti i volontiranje u odgojno-obrazovnoj skupini. Na dimenziji učestalosti suradnje roditelji su procjenjivali frekvenciju dolazaka, pri čemu je 1 značilo jednom godišnje, 2 – dva puta u godine, 3 – tri puta u godini i 4 je značilo četiri i više puta. Na dimenziji zadovoljstva roditelji su procjenjivali na skali Likertovog tipa od pet stupnjeva, gdje je 0 - nisam zadovoljan, 1 - vrlo malo, 2-djelomično, 3-u većoj mjeri i 4-u potpunosti zadovoljan. Metodom unutarnje konzistencije provjerena je pouzdanost Skale, a Cronbach alfa koeficijenti demonstriraju pouzdanost (0,805 na dimenziji učestalosti i 0,856 na dimenziji zadovoljstva).

2.3 Način prikupljanja podataka

Istraživanje je provedeno u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Ravnatelji i voditelji predškolskih ustanova bili su upoznati s ciljem i svrhom istraživanja te su zamoljeni za suglasnost za sudjelovanje u istraživanju putem e-maila i/ili osobno. Nakon primljenog usmenog i pismenog odobrenja upitnici su distribuirani u ustanove odgajateljicama koje su bile suglasne sudjelovati u istraživanju. Odgajateljicama su dane upute o načinu provođenja istraživanja a kojima su upoznale roditelje individualno pri podjeli upitnika. Roditelji su se uključivali u istraživanje po principu dobrovoljnosti i imali su mogućnost odustajanja u svakom trenutku. Upitnici su podijeljeni u otvorenim kuvertama koje su vraćali zatvorene kako bi se osigurala anonimnost podataka. Ispunjeni upitnici prikupljeni su u vremenskom periodu od 3 tjedna. Prikupljeni rezultati dostupni su zainteresiranim roditeljima prikazom rezultata kroz Power-point prezentaciju. Od ukupno 400 odaslanih upitnika, roditelji su ispunili 216, odnosno 54%.

2.4 Metoda obrade podataka

Dobiveni podaci obrađeni su statističkim programom SPSS te su izračunati osnovni statistički parametri po varijablama. Faktorskom analizom, ekstrakcijom faktora metodom najveće sličnosti („maximum-likelihood“) uz oblimin rotaciju faktorskih osi utvrdio se latentni prostor Skale učestalosti i zadovoljstva roditelja suradnjom s odgajateljima. Kako bi se utvrdila povezanost između učestalosti i zadovoljstva roditelja suradnjom s odgajateljima, te sa sociodemografskim značajkama roditelja izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije. Analizom varijance utvrdilo se postojanje razlika u razini zadovoljstva roditelja suradnjom s odgajateljima u odnosu na stručnu spremu roditelja.

3. Rezultati i rasprava

Osnovni deskriptivni pokazatelji na *Skali učestalosti i zadovoljstvo roditelja suradnjom s odgajateljima* prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1. Osnovni statistički podaci na *Skali učestalosti i zadovoljstvo roditelja suradnjom s odgajateljima*

Oblici suradnje	Učestalost			Zadovoljstvo		
	N	M	SD	N	M	SD
Roditeljski sastanci	208	2,48	1,03	206	3,50	0,76
Svečanosti	198	2,22	1,20	187	3,49	0,88
Individualni razgovori	206	2,06	1,43	182	3,43	0,95
Radionice	205	1,96	1,28	192	3,41	1,05
Izleti	197	1,15	1,30	153	3,03	1,36
Radne akcije	193	1,15	1,24	155	3,01	1,34
Volontiranje u skupini	180	0,64	1,24	122	2,42	1,65
Ukupno	170	1,60	0,83	118	3,08	0,92

N-broj roditelja; M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija

Na svakoj tvrdnji skale postignut je maksimalan raspon odgovora od 0 do 4. Najveći varijabilitet odgovora na dimenziji Učestalosti je na česticama *Individualni razgovori* i *Izleti*,

a na dimenziji Zadovoljstva na *Volontiranju u odgojno-obrazovnoj skupini*. Najmanji varijabilitet odgovora na obje dimenzije je na čestici roditeljski sastanci što ukazuje da su odgovori roditelja vrlo ujednačeni uz najveći prosječni rezultat.

Roditeljski sastanci su primarni oblik međusobne suradnje u kojem roditelji sudjeluju dva i pol puta godišnje, zatim dvaput godišnje na svečanostima, individualnim razgovorima i radionicama, a jednom godišnje na izletima i radnim akcijama. Roditelji najmanje volontiraju u odgojno-obrazovnim skupinama, tek svaki drugi roditelj jednom godišnje, jer se ovaj oblik sustavno razvija tijekom posljednjeg desetljeća.

Najučestalije sudjeluju na roditeljskim sastancima i svečanostima. Prosječno dva puta godišnje roditelji sudjeluju na individualnim razgovorima i jedini su oblik suradnje u kojem odgajatelj može pružiti podršku u roditeljstvu i saznati potrebne informacije o djetetu i obitelji kako bi se obiteljski i institucionalni kontekst uskladili u optimalnoj mjeri. U Finskoj se odgajateljima se savjetuje da pozovu roditelje na sastanak jednom ili dva puta godišnje kako bi zajednički napravili individualni plan rada za dijete (Hujala, Eskelinen, 2013:10).

Volontiranje roditelja ima tradiciju u inozemnim predškolskim ustanovama, dok kod nas nije razvijeno (Petrović-Sočo, 1995:619), što potvrđuju i rezultati ovog istraživanja.

Roditelji su najzadovoljniji sudjelovanjem na roditeljskim sastancima i svečanostima, gotovo jednako i individualnim razgovorima i radionicama, u većoj mjeri izletima i radnim akcijama, a djelomično volontiranjem. Roditeljska procjena zadovoljstva suradnjom s odgajateljem u različitim oblicima suradnje ukazuje da je praksa institucionalne suradnje s obitelji dobro organizirana i kvalitetno zadovoljava potrebe roditelja. Također, poznato je da je uspješnost međusobne suradnje i zadovoljstva roditelja povezana je s kvalitetom komunikacijskih vještina odgajatelja koje značajno utječu na način kako roditelji reagiraju. Može se pretpostaviti da odgajatelji koriste *uključujući* (dijele se informacije i omogućuje stvaranje kompromisa) i *obrazovni* (specifične informacije i smjernice) komunikacijski stil koji potiču dijalog, a ne direktivni stil koji označava isključivo jednosmjernu komunikaciju i sadrži stroge upute (Minnesota Parent Center, 2014).

Iskustva iz prakse (Jeić, Smiljanić i Kuljašević, 2013) govore da odgajatelji prepoznaju vrijednost razvojnih lista praćenja svakog pojedinog djeteta i da izrađuju dvije procjene djeteta svake pedagoške godine o kojima razgovaraju s roditeljima na individualnim razgovorima. Iste autorice navode da odgajateljice prateći razvojne skupine zadataka (motoriku, socio-emocionalni razvoj, spoznaju, komunikaciju i igru) s roditeljima razgovaraju o razvojnom području u kojem planiraju dodatne aktivnosti i poticaje za dijete, dogovore zajedničko praćenje određenog aspekta razvoja i osmisle strategiju zajedničkog rada na određenim zadacima. Ističu da se u ovakvim razgovorima odgajateljice osjećaju kompetentne, bolje razumiju dijete i roditelje, te razvijaju bolji odnos s roditeljima. Kao što je ranije bilo naznačeno, u individualne razgovore s roditeljima djece s teškoćama u razvoju uz odgajatelje uključuju se i članovi stručnog tima.

Korištenje fotografija i video zapisa djece u određenim aktivnostima, te provođenjem anketa koje osiguravaju povratne informacije roditelja, može potaknuti roditelje na sudjelovanje na individualnim konzultacijama (Jeić, Smiljanić i Kuljašević, 2013).

Kako bi se utvrdila latentana struktura učestalosti i zadovoljstva suradnjom roditelja i odgajatelja provedena je faktorska analiza. Dobiven je jedan faktor na obje dimenzije (učestalost: 42,03% varijance, karakteristični korijen=3,41; zadovoljstvo: 47,83% varijance, karakteristični korijen=3,86), a komunaliteti i faktorska zasićenja pojedinih oblika suradnje prikazana su Tablici 2.

Tablica 2. Faktorska struktura Skale učestalosti i zadovoljstva roditelja suradnjom s odgajateljima

Oblici suradnje	Učestalost		Zadovoljstvo	
	h ²	β	h ²	β
Radne akcije	,690	,905	,592	,769
Volontiranje u skupini	,560	,785	,488	,699
Izleti	,529	,763	,507	,712
Radionice	,464	,678	,526	,725
Svečanosti	,204	,459	,415	,644
Roditeljski sastanci	,202	,401	,444	,666
Individualni razgovori	,105	,306	,377	,614

h²-komunalitet; β-faktorsko zasićenje iz matrice obrasca

Dobiveni faktor opisuje sedam oblika suradnje na dimenziji učestalosti i zadovoljstva. Najviše saturacije na obe dimenzije imaju čestice radne akcije, volontiranje u skupini, izleti i radionice. Na dimenziji učestalosti svečanosti, roditeljski sastanci i individualni razgovori imaju relativno niska zasićenja na faktoru.

Faktorsku strukturu učestalosti i zadovoljstva roditeljskog sudjelovanja opisuju svi oblici suradnje koje su razvijeni u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Faktor tješnije opisuju suvremeni oblici u kojima roditelji sudjeluju na ravnopravnoj osnovi pružajući određeni doprinos u manje formalnim oblicima suradnje koje odgajatelji organiziraju radi ostvarivanja potencijalne dobrobiti i druženja. Faktor se naziva **Faktorom učestalosti/zadovoljstva roditelja suradnjom s odgajateljima**.

Obje dimenzije, učestalosti i zadovoljstva, više opisuju roditeljsko sudjelovanje u oblicima suradnje u kojima roditelji imaju aktivnu ulogu kao što su radne akcije, volontiranje, izleti i radionice, a manje svečanosti, roditeljski sastanci i individualni razgovori gdje je njihova uloga pasivnija i promatrači su npr. prikazivanja dječjih postignuća i mogućnosti ili su sudionici u tradicionalnim i formalnim oblicima kao što su roditeljski sastanci i individualni razgovori.

Kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna povezanost između učestalosti sudjelovanja roditelja na pojedinoj obliku suradnje i procijenjenog zadovoljstva istom izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije (Tablica 3).

Tablica 3. Povezanost roditeljske uključenosti i zadovoljstva suradnjom s odgajateljima

Oblici suradnje	r
Roditeljski sastanci	0,247**
Svečanosti	0,401**
Individualni razgovori	0,460**
Radionice	0,384***
Izleti	0,446**
Radne akcije	0,466**
Volontiranje u skupini	0,467**
Ukupno	0,473**

R –Pearsoov koeficijent korelacije; *p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

Roditelji procjenjuju da su njihove potrebe za suradnjom više zadovoljene u onim oblicima aktivnosti u kojima češće sudjeluju ($r=0,473$; $p<0,000$). Iako relativno rijetko sudjeluju u radnoj akciji i na izletu, prosječno jednom i pol puta godišnje po roditelju, ovi oblici suradnje u većoj mjeri zadovoljavaju njihove potrebe za suradnjom. Neformalno druženje djece i odraslih, njihovo bolje upoznavanje te ugodna atmosfera mogući su razlozi zadovoljstva roditelja ovim oblicima suradnje s odgajateljima iako se u manjoj mjeri realiziraju tijekom pedagoške godine. Nadalje velika je razlika i u procjeni zadovoljstva u učestalosti volontiranjem u skupini, kojim su roditelji djelomično zadovoljni iako tek svaki drugi roditelj jednom godišnje volontira.

U ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja normirano je sudjelovanje roditelja brojem obveznih roditeljskih sastanaka, izleta, i drugih oblika suradnje. Finska iskustva u waldorfskim školama govore da je kvalitetna suradnja kontinuirani proces za koji je potrebno vrijeme, uključivanje roditelja na svim razinama, iskrenost, otvorenost prema drugima i zajedničko razumijevanje, uz uvažavanje različitosti i pluralizma u kreiranju suradničke klime (Mäkinen, 2008).

Kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna povezanost između učestalosti sudjelovanja roditelja i procijenjenog zadovoljstva sa sociodemografskim obilježjima roditelja (dob, spol, stručna sprema i županija u kojoj žive i godine boravka djeteta u skupini) izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije. Nije utvrđena statistička povezanost između učestalosti i roditeljskog zadovoljstva sa sociodemografskim značajkama roditelja: dob, spol, županija u kojoj žive i godine boravka djeteta u skupini, a slaba povezanost dobivena je sa stručnom spremom roditelja.

Stoga je provedena analiza varijance kako bi se utvrdilo postoje li statistička značajne razlike u učestalosti sudjelovanja i roditeljskom zadovoljstvu suradnjom s odgajateljima u odnosu na stručnu spremu roditelja (Tablica 4).

Tablica 4. Razlike u učestalosti i zadovoljstvu roditelja suradnjom s odgajateljima u odnosu na stručnu spremu roditelja

Suradnja	Razina obrazovanja	N	M	SD	F	p
Učestalost	srednja škola ili niža	75	1,765	,926	6,067	,015
	Viša stručna sprema do doktorata	92	1,456	,695		
Zadovoljstvo	srednja škola	55	3,236	,891	3,385	,068
	Viša stručna sprema do doktorata	61	2,922	,938		

Postoji statistički značajna razlika u učestalosti suradnje roditelja s odgajateljima ($F(1,165)=6,067$; $p<0,015$) među roditeljima sa završenom srednjom ili nižom stručnom spremom i onima koji su završili preddiplomsku ili višu razinu obrazovanja. Roditelji sa završenom srednjom ili nižom stručnom spremom učestalije surađuju s odgajateljima u odnosu na roditelje koji su završili od preddiplomske do doktorske razine obrazovanja.

U procjeni zadovoljstva roditelja suradnjom s odgajateljima nisu dobivene statistički značajne razlike, iako su blizu razine granice značajnosti. Roditelji sa srednjoškolskim obrazovanjem zadovoljniji su suradnjom s odgajateljima u odnosu na roditelje s fakultetskim obrazovanjem.

Općenito, poznato je da uključenost roditelja u odgojno-obrazovne ustanove doprinosi pozitivnim ishodima za dijete koji se ogledaju u boljim akademskom napredovanju i socioemocionalnom razvoju (Moran i sur., 2004; prema Nenadić-Bilan, 2015). Također, doprinosi roditeljima kroz stjecanje vještina, stavovi i uvjerenja, znanja i razumijevanja u brizi o djetetu, i posljedično emocionalnom i mentalnom zdravlju roditelja, te pozitivnim odnosima djece i roditelja (Moran i sur., 2004; prema Nenadić-Bilan, 2015). Nadalje, suradnja s roditeljima važna je komponenta suvremenog institucionalnog odgoja i obrazovanja i u zemljama Europske unije s ciljem pružanja podrške roditeljima (European Commission, 2011, Konvencija o pravima djeteta, 2001, Preporuka 19 Odbora ministara državama članicama Vijeća Europe o politici podrške pozitivnom roditeljstvu, 2008, Daly, 2007). Podrška u roditeljstvu su aktivnosti usmjerene na roditeljska znanja i vještine kroz pružanje informacija i savjeta koji im pomažu u podizanju djece (Pećnik, 2013). Suvremeno roditeljstvo povezano je s nizom izazova, a profesionalna je zadaća odgajatelja pružiti podršku roditeljima kroz različite oblike suradnje (Tadić, Mihić i Srića, 2016). Isti su autori utvrdili da roditelji percipiraju odgajatelje profesionalcima koji im, savjetima i korisnim informacijama o djetetu i dostupnim resursima zajednice, pružaju značajnu podršku u roditeljstvu. Osobito se ističe potreba jačanja kompetencija odgajatelja u pružanju podrške i savjetovanju roditelja u svrhu djetetove dobrobiti, osobito u suvremenom inkluzivnom odgoju i obrazovanju.

Odgajatelji ističu da su situacije i razlozi radi kojih su provodili proces savjetovanja s roditeljima povezani s različitim izazovnim situacijama u roditeljstvu pri čemu veliki dio odgajatelja navodi razvojnu teškoću ili zahtjevno ponašanje djeteta (Srića, Skočić Mihić, 2016). Uključivanje djece s teškoćama u redovne odgojno-obrazovne skupine doprinosi djeci s teškoćama kao i svim drugim dionicima u zajednici na način da kod djece potiče empatiju, želju da im pomognu ali zahtjeva i dodatnu podršku, kao što je savjetovanje roditelja s odgajateljem i stručnim suradnikom. Odgajatelji procjenjuju da im je najpotrebniji oblik podrške za uspješnu inkluziju djece s teškoćama manji broj djece u skupini, sudjelovanje obitelji i podrška djeci s teškoćama (Skočić Mihić, 2011). Sudjelovanje obitelji u inkluzivnoj praksi omogućuje pravodobno i usuglašeno reagiranje odgajatelja s roditeljima u preveniranju nepoželjnog utjecaja razvojne teškoće na ukupan razvoj djeteta, a osobito je značajno u razvoju socio-emocionalnih vještina.

Rezultati ovog istraživanja potvrđuju da suvremene ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje treba karakterizirati otvorenost prema zajednici koja se ostvaruje razvojem novih oblika suradnje s roditeljima i njihovim aktivnim sudjelovanjem u planiranju, realizaciji i evaluaciji odgojno-obrazovnog procesa (Muraja, 2012, Ljubetić, 2011:79).

4. Ograničenja i daljnje implikacije

Metodološka ograničenja ovog istraživanja odnose se na uzorak odgajateljica koje su bile spremne sudjelovati u istraživanju i distribuirati upitnike. Sukladno, moguće je kod njih prisutna viša razina spremnosti za unaprjeđenje kvalitete rada, pa i razvoj kvalitetnih odnosa s roditeljima. Posljedično, uzorak roditelja je prigodni uzorak roditelja u skupinama odgajatelja spremnih za sudjelovanje u istraživanju.

Rezultati istraživanja govore o učestalosti sudjelovanja roditelja u različitim oblicima suradnje s odgajateljima i razini zadovoljstva roditelja pojedinim oblikom suradnje, dajući pregled stanja. Longitudinalnim istraživanjem dobio bi se dublji uvid u mogućnosti unaprjeđenja partnerskih odnosa s roditeljima uz provođenje unutarnjeg (samo)vrednovanja djelatnika odgojno-obrazovne ustanove.

Zasigurno da roditeljska procjena uključenosti u različite oblike suradnje s odgajateljima, osjećaj roditelja da upravo ti oblici suradnje zadovoljavaju njegove potrebe u roditeljstvu, demonstrira zavidnu kvalitetu suradnje odgajatelja u razvoju partnerskih odnosa s roditeljima utemeljene na novoj paradigmi ranog i predškolskog odgoja. Stoga treba voditi računa osiguravaju li studijski programi razvoj komunikacijskih vještina odgajatelja i drugih stručnjaka i kompetencija za suradnju s roditeljima i procese savjetovanja, osobito tijekom individualnih razgovora. Poznato je da studijski programi u manjoj mjeri osposobljavaju stručne suradnike za procese savjetovanja, dok odgajatelji na preddiplomskoj razini ne stječu kompetencije u ovom području, što bi svakako trebalo mijenjati.

5. Zaključak

Sukladno novim paradigmama u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju u oblikovanju podražavajućeg okruženja za djecu odgajatelji uključuju roditelje u različite oblike suradnje. Ovo istraživanje potvrđuje da roditelji prepoznaju koncept suradnje s odgajateljima kroz sedam oblika suradnje od onih u kojima imaju aktivnu ulogu kao što su radne akcije, radionice, izleti i volontiranje roditelja u odgojno-obrazovnim skupinama do tradicionalnih oblika kao što su svečanosti, roditeljski sastanci i individualni razgovori. Roditelji prosječno jedan i pol puta u godini sudjeluju u nekom od navedenih oblika suradnje, i to dva puta godišnje u tradicionalnim oblicima suradnje kao što su roditeljski sastanci i individualni razgovori, a rijetko volontiraju u skupini. U velikoj su mjeri suradnja s odgajateljima zadovoljavan njihove potrebe u roditeljstvu bez osobitih razlika u odnosu na socio-demografske značajke roditelja, jedino se obrazovanje roditelja pokazalo značajnim. Roditelji srednjoškolske ili niže stručne spreme učestalije sudjeluju u svim oblicima suradnje s odgajateljima u odnosu na roditelja sa završenom preddiplomskom ili višom razinom obrazovanja. Roditelji su zadovoljniji su onim oblicima suradnje u kojima učestalije sudjeluju, što ukazuje na važnost kontinuirane uključenosti roditelja na različite oblike suradnje. Posebice, na mogućnost unaprjeđenja suradnje kroz višu razinu uključenosti roditelja u volontiranje u odgojno-obrazovnoj skupini, radi značajnog doprinosa koji ima u unaprijeđenju odgojno-obrazovne prakse općenito, a osobito inkluzivne.

Roditeljska percepcija kvalitetne suradnje s odgajateljima i njihove upućenosti na odgajatelja u pružanju podrške u roditeljstvu, očekivana i usklađena sa suvremenim konceptom razvoja partnerskih odnosa, pokazuje mogućnosti odgajatelja kao profesionalca u razvoju partnerskih odnosa s roditeljima (i poziva na restrukturiranje studijskih programa u jačanju potrebnih kompetencija).

6. Literatura

- Brooks, S. (2004). Establishing Successful and Healthy Teacher and Parent Relationships In Waldorf Schools /on line/. *Antioch New England Graduate School*. Posjećeno 15.06.2014. na <http://www.waldorflibrary.org/images/stories/articles/MASTERbrooks.pdf>
- Daly, M. (ur.) (2007). Parenting in contemporary Europe: a positive approach. Straatsburg: Council of Europe.
- Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (2008). Narodne novine, 63/08, 90/10.
- Gatens, B.P. (2013). A Teacher's Guide to Working with Classroom Volunteers, Posjećeno 12.11.2015. na <http://education.cu-portland.edu/blog/principals-office/a-teachers-guide-to-working-with-classroom-volunteers/>
- European Commission (2011). Early Childhood Education and Care: Providing all our children with the best start for the world of tomorrow. Brussels: European Commission, Directorate General for Education and Culture. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/122123.pdf
- Harvard Family Research Project. (2006). Family involvement in Early Childhood Education. *Harvard Graduate School of Education*, (1), 1–8.
- Janković, J. (2004). Savjetovanje u psihosocijalnom radu. Zagreb: Etcetera
- Jeić, M., Smiljanić, M., & Kuljašević, K. (2013). Suradnja vrtića s roditeljima – primjeri dobre prakse. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 72, 4–6.
- Kolak, A. (2006). Suradnja roditelja i škole. *Pedagoška istraživanja*, 3(2), 123–138.
- Konvencija o pravima djeteta (2001). Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Luciano, E., Guerra, M. (2013). Traganje za savezništvom ustanova ranog odgoja i obitelji. *Dijete, vrtić, obitelj* (9), 2–3.
- Ljubetić, M. (2011). Partnerstvo obitelji, vrtića i škole: vježbe, zadatci, primjeri. Zagreb: Školska knjiga.
- Maleš, D. (1996). Od nijeme potpore do partnerstva između obitelji i škole, *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, 5, 1 (21); 75-88
- Maleš, D., Stričević, I., Ljubetić, M. (2010). Osposobljavanje budućih pedagoga za rad s roditeljima. *Život i škola: Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 56(24), 35–44.
- Minesota Parent Center. (2014). Family-Teacher Partnerships.
- Mlinarević, V., Tomas, S. (2010). Partnerstvo roditelja i odgajatelja – čimbenik razvoja socijalne kompetencije djeteta. *Magistra Iadertina*, 5(5), 143 – 158.
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. (2011). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.
- Nenadić-Bilan, D. (2015). Društvena potpora roditeljima djece predškolske dobi. *Školski vjesnik - časopis za pedagoška i školska pitanja*, 64(1), 45–63.
- Pećnik, N. (ur.) (2013). *Kako roditelji i zajednice brinu o djeci najmlađe dobi u Hrvatskoj*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
- Petrović Sočo, B. (1995). Ispitivanje stavova roditelja o suradnji s dječjim vrtićem. *Društvena istraživanja*, 18-19(4-5), 613–625.

- Poljak, N. (2014). Primjeri kvalitetnih oblika suradnje s roditeljima. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 76, 12–15.
- Preporuka 19 Odbora ministara državama članicama Vijeća Europe o politici podrške pozitivnom roditeljstvu (2008). U: Daly, M. (Ur.), *Roditeljstvo u suvremenoj Europi: pozitivan pristup*, 61–89. Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
- Skočić Mihić, S. (2011). *Spremnost odgajatelja i faktori podrške za uspješno uključivanje djece s teškoćama u rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb.
- Skočić Mihić, S., Blanuša Trošelj, D., Katić, V. (2015). Odgajatelji predškolske djece i savjetodavni rad s roditeljima. *Napredak : časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 156(4), 385–401.
- Skočić Mihić, S., Lončarić, D., Rudelić, A. (2011). Volontiranje studenata s djecom i mladima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(3), 579–600.
- Srića, S. (2014). Odgajatelji u savjetovanju: perspektiva roditelja. Diplomski rad. Rijeka: Učiteljski fakultet.
- Srića, S., Skočić Mihić, S. (2016). Roditeljska percepcija izazovnih situacija u roditeljstvu i podrške. *Dijete, vrtić, obitelj*, 80/81, 2–4.
- Swick, K. J. (1991). *Teacher-Parent Partnerships To Enhance School Success in Early Childhood Education. A Joint Publication of National Education Association Southern Association on Children Under Six*. Little Rock, Ark. USA: National Education Association Professional Library.
- Šagud, M. (2011). Profesionalno usavršavanje i razvoj odgajatelja. U: Maleš, D. (ur.), *Nove paradigme ranog odgoja*, 267–289. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Zavod za pedagogiju.
- Tadić, M., Skočić Mihić, S., Srića, S. (2016). *Parenting support by preschool teachers and parental satisfaction with the cooperation*. U: N. Tatković, M. Radetić-Paić, I. Blažević (Ur.), *Kompetencijski pristup kvaliteti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja* (pp. 209–223). Pula: Dječji vrtić Medulin i Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile.
- Vlah, N., Tatalović Vorkapić, S. (2011). Suradnja s roditeljima u predškolskoj ustanovi: analiza pojedinih aspekata. *Napredak : Časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 152(1), 61–71
- Wiechert, C. (2014). Taking an interest – the bridge between parents and teachers. Dresden.
- Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi, Posjećeno 30.6.2013. na <http://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazbi>

Kratko predstavljanje autora

Doc.dr.sc. Sanja Skočić Mihić nositeljica je kolegija Inkluzivni odgoj i obrazovanje i Savjetovanje na Učiteljskom fakultetu u Rijeci. Područja znanstvenog interesa su joj kompetencije odgajatelja i učitelja za rad u inkluzivnim okruženjima, u radu s darovitim učenicima s teškoćama i savjetovanju roditelja, te facilitaciji inkluzivnih vrijednosti kroz razredna ozračja, biblioterapiju i volontiranje.

Suzana Srića, mag.paed. dugi niz godina radi u Dječjem vrtiću Rijeka kao odgojitelj predškolske djece u redovnom programu obogaćenom elementima waldorfske pedagogije. Mentor je studenticama Učiteljskog fakulteta te nositeljica mnogih oblika stručnog usavršavanja za odgojitelje, edukativnih i kreativnih sadržaja. Završila je pedagoško osposobljavanje za waldorfskog odgojitelja pri Učiteljskom fakultetu u Zagrebu i diplomski studij na Učiteljskom fakultetu u Rijeci.